

Тавзеҳот
оид ба самтҳои асосии сиёсати молиявӣ ва буҷети
давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020 – 2022

Заминаи ҳуқуқии таҳияи лоиҳаи буҷети давлатӣ барои давраи миёнамуҳлат. Нишондиҳандаҳои Буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020 – 2022 дар асоси муқаррароти моддаҳои 35, 36, 37 ва 38 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи молияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», кодексҳои андоз ва гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон, Фармоиши Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 декабри соли 2018, №108-ф ва лоиҳаи дурнамои нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020 - 2022, ки аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия шудааст, омода гардида, марҳилаи аввали таҳияи лоиҳаи буҷети давлатӣ ба ҳисоб меравад.

Дар лоиҳаи Буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020 – 2022 бо назардошти нишондиҳандаҳои дурнамои рушди иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва буҷети заминавӣ, афзалиятҳо ва самтҳои нави сиёсати давлатӣ, ки дар паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян шудаанд, инчунин барномаҳои миллӣ, концепсияҳо ва дигар барномаҳои рушди иқтисодию иҷтимоӣ барои давраи миёнамуҳлат пешбинӣ гардидаанд, ба инобат гирифта шудаанд.

Нишондиҳандаҳои буҷети давлатӣ барои солҳои 2020 – 2022 ҷиҳати татбиқ намудани сиёсати иҷтимоию иқтисодии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, иҷрои ҳадафҳои стратегии кишвар, аз ҷумла саноатикунони иқтисодиёти миллӣ, ноил гардидан ба

истиклолияти энергетикӣ ва зиёд намудани иқтидори содиротӣ, тавсеаи имкониятҳои транзитии ҷумҳурӣ, таъмини беҳатарии озуқаворӣ ва амнияти кишвар, ҳифзи иҷтимоии аҳоли, баланд бардоштани сатҳи зиндагии мардум ва рушди иқтисодиёти мамлакат равона гардида, дар сатҳи тавсияшуда таъмин намудани устувории нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ, аз ҷумла бозори молиявӣ ва қарзҳои дохилию берунии давлатӣ пешбинӣ шудаанд.

Нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ. Дар мавриди таҳияи дурнамои нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ вазъи иқтисодиёти ҷаҳон ва кишварҳои аъзои ИДМ, алалхусус Федератсияи Россия ва Қазоқистон ва дигарҳо, тағйирёбии нархҳо дар бозорҳои ҷаҳонии молию ашёӣ, афзалиятҳои рушди иқтисодиёти миллӣ ва тамоюлоти рушди соҳаҳои иқтисодиёт дар солҳои охир, аз ҷумла дар семоҳаи якуми соли 2019 ба инобат гирифта шудааст.

Тибқи баҳодиҳии Вазорати рушди иқтисод ва савдо Маҷмӯи маҳсулоти дохилии ҷумҳурӣ дар соли 2019 ба 78,4 млрд. сомонӣ, рушди воқеии он ба 7,6 фоиз ва индекси дефлятори ММД ба 105,7 фоиз баробар хоҳад шуд.

Дар соли ҳисоботӣ бо назардошти муътадил гардидани нархҳои ҷаҳонии молу ашё ва қурби пули миллии кишварҳои шарикони асосии тиҷоратии ҷумҳурӣ суръати рушди гардиши савдои хориҷӣ дар сатҳи 7,3 фоиз, аз ҷумла содирот 7,8 фоиз ва воридот дар сатҳи 7,1 фоиз баҳодиҳӣ шудааст.

Дар дурнамои нишондиҳандаҳои макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2020-2022 Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ аз ҷониби Вазорат бо назардошти дурнамои рушди соҳаҳои иқтисоди миллӣ барои соли 2020 дар ҳаҷми 87,3 млрд. сомонӣ ва суръати афзоиш 7,8 фоизи солона ва индекс-дефлятори ММД барои соли мазкур дар сатҳи 103,3 фоиз пешбинӣ шудааст.

Бояд қайд намуд, ки нишондиҳандаи мазкур дар соли 2017 –ум 4,7 фоиз ва соли 2018 – ум 5,0 фоизро ташкил дода, барои соли 2019 ба андозаи 5,7 фоиз баҳогузорӣ карда шудааст.

Дар соли 2020 ҳаҷми гардиши савдои хориҷӣ дар ҳаҷми 4835,8 млн. доллари ИМА ва солҳои 2021-2022 мутаносибан 5069,6 ва 5307,5 млн.доллари ИМА бо афзоиши воқеии соли 2020-ум 6,8 фоиз ва солҳои 2021-2022 мутаносибан 4,8 ва 4,7 фоиз пешбинӣ шудааст.

Ҳаҷми содирот дар соли 2020 ба маблағи 1292,5 млн. доллари ИМА (суръати афзоиши воқеӣ - 11,7 фоиз) ва солҳои 2021-2022 мутаносибан 1382,9 ва 1487,7 млн.доллари ИМА пешгӯӣ гардидааст.

Ҳаҷми воридот дар соли 2020 ба маблағи 3543,3 млн. доллари ИМА (суръати афзоиши воқеӣ – 5,0 фоиз) ва солҳои 2021-2022 мутаносибан 3686,7 ва 3819,8 млн. доллари ИМА пешгӯӣ гардидааст.

Дурнамои ҳаҷми умумии гардиши савдо, аз он ҷумла гардиши савдои чакана бо назардошти омилҳои таъсиррасон ба монанди сатҳи таваррум, даромадҳои пулии аҳоли, бахусус интиқоли маблағҳои муҳочирони меҳнатӣ, рушди воқеии иқтисодиёт ва дигар барномаҳое, ки барои баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардум равона шудаанд, барои соли 2020-ум дар ҳаҷми 38033,6 млн. сомонӣ баҳодихӣ гардида, суръати афзоиши воқеии он 11,4 фоиз пешгӯӣ шудааст.

Нишондиҳандаи мазкур барои солҳои 2021-2022 мутаносибан 45913,3 млн. сомонӣ ва 55724,7 млн. сомонӣ бо суръати рушди солоне 108,2 ва 108,5 фоиз баҳодихӣ гардидааст.

Сатҳи таваррум дар соли 2020 дар сатҳи 6,8 фоиз ва солҳои 2021-2022-ум мутаносибан 6,8 ва 6,6 фоизӣ пешгӯӣ карда шудааст.

Нишондиҳандаҳои даромади буҷети давлатӣ. Дурнамои нишондиҳандаҳои даромади буҷети давлатӣ барои давраи миёнамуҳлат дар асоси дурнамои нишондиҳандаҳои асосии

рушди иҷтимоию иқтисодии ҷумхурӣ барои давраи миёнамуҳлати навбатӣ, муқаррароти кодексҳои андоз ва гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо дарназардошти имтиёзҳои андозӣ, маблағҳои махсус ва ҷалби сармояи хориҷӣ таҳия шудааст.

Сарчашмаҳои асосии ташаккули Бюжети давлатиро дар солҳои 2020 - 2022 даромадҳои ҷорӣ, грантҳо ва қарзҳо барои амалӣ намудани лоиҳаҳои сармоягузорӣ, инчунин маблағҳои махсуси муассисаю ташкилоти бюджетӣ ташкил медиҳад.

Дар соли 2020 ҳаҷми умумии даромади Бюжети давлатӣ ба маблағи 25800,4 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки ин дар муқоиса бо ҳамин нишондиҳандаи соли 2019 ба андозаи 8,5 фоиз ё ба маблағи 2026,4 млн. сомонӣ зиёд мебошад.

Қобили тазаккур аст, ки афзоиши нишондиҳандаи мазкур ҳангоми ташаккули бюджетҳои соли 2019-ум 13,2 фоиз ва ё маблағи 2771,0 млн. сомонино ташкил дода буд, ки он асосан аз афзоиши ҳаҷми ҷалби сармояи хориҷӣ дар ҳаҷми 967,3 млн. сомонӣ (бо афзоиши 29,5 фоиз) вобастагӣ дошт.

Барзиёдии қисми даромади Бюжети давлатӣ дар соли 2020 асосан аз ҳисоби даромадҳои ҷорӣ ба маблағи 1700,0 млн. сомонӣ ё 9,6 фоиз, маблағҳои махсуси муассисаҳои бюджетӣ 52,6 млн. сомонӣ ё 3,0 фоиз ва ҷалби сармояи беруна ба маблағи 273,8 млн. сомонӣ ё 6,5 фоиз пешбинӣ шудааст.

Даромади ҷории бюджетҳои давлатӣ ва манбаъҳои ташаккули онҳо. Даромадҳои ҷории бюджетҳои давлатӣ бе дарназардошти ҷалби грантҳо барои дастгирии бюджет ва дар асоси баҳодиҳии рушди иқтисодии ҷумхурӣ дар соли 2020 ба маблағи 19200 млн. сомонӣ ё 22,0 фоизи ММД, дар соли 2021 ба маблағи 21000 млн. сомонӣ ё 21,4 фоизи ММД ва дар соли 2022 дар ҳаҷми 23600,0 млн. сомонӣ ё 21,7 фоизи ММД пешбинӣ шудааст.

Бояд қайд намуд, ки ҳаҷми даромади ҷории буҷети давлатӣ нисбат ба ММД 22,0 фоизро ташкил дода, нисбат ба буҷети соли 2019 ба андозаи 0,4 банди фоизӣ (372,3 млн. сомонӣ) кам мебошад.

Яке аз омили чунин ташаккул ёфтани нишондиҳандаи мазкур ин зиёд гардидани имтиёзҳои андозӣ ва ҳамзамон кам гардидани манбаъҳои андозбандӣ мебошад. Танҳо дар доираи тағйироти воридшудаи соли 2019 ҳаҷми маблағи имтиёзӣ 1096,0 млн. сомониро ташкил дод. Аз ҷумла, тибқи қонунгузорию буҷетӣ 334,7 млн. сомонӣ ва тағйирот ба кодексҳои андозу гумрук дар ҳаҷми 761,3 млн. сомонӣ.

Дар давраи миёнамуҳлат афзоиши миёнасолонаи даромади ҷории Буҷети давлатӣ 10,5 фоиз баҳодихӣ шудааст. Мувофиқи лоиҳаи таҳиягардида даромади ҷории Буҷети давлатӣ дар соли 2020 аз ҳисоби сарчашмаҳои зерин пешбинӣ шудааст:

- даромадҳои андозӣ ва пардохтҳои ғайриандозӣ ба маблағи 13559,0 млн. сомонӣ ё 69,5 фоизи даромади ҷорӣ (15,5 фоизи ММД);

- аз ҳисоби фаъолияти иқтисодии берунӣ 5641,0 млн. сомонӣ ё 28,9 фоизи даромадҳои ҷорӣ (6,5 фоизи ММД);

- ҷалби грантҳо барои дастгирии буҷет тавассути созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ дар ҳаҷми 300,0 млн. сомонӣ (0,3 фоизи ММД).

Маблағҳои махсуси муассиса ва ташкилотҳои буҷетӣ. Дар соли 2020 воридоти маблағҳо аз ҳисоби хизматрасониҳои пулакии муассиса ва ташкилотҳои буҷетӣ дар ҳаҷми 1784,9 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст. Дар муқоиса бо ҳамин нишондиҳандаи соли 2019 ҳаҷми он ба андозаи 3,0 фоиз ё ба маблағи 52,6 млн. сомонӣ афзоиш дода шудааст, ки ин устувории базаи молиявии муассисаҳои буҷетиро инъикос менамояд.

Накшаи воридоти маблағҳои махсус мавриди баррасии лоиҳаи буҷети давлатӣ дар комиссияи байниидоравӣ оид ба таҳияи буҷет таҷдиди назар карда мешавад.

Афзоиши ин нишондиҳанда дар солҳои минбаъда низ идома ёфта, дар соли 2021 дар ҳаҷми 1844,2 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 дар ҳаҷми 1902,4 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Дурнамои ҷалби захираҳои молиявӣ беруна дар доираи лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ. Ҳаҷми умумии даромадҳои Буҷети давлатӣ аз ҳисоби қарзҳо ва грантҳо барои татбиқи лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ дар соли 2020 дар ҳаҷми 4515,5 млн. сомонӣ пешбинӣ гардида, нисбат ба соли 2019 ба маблағи 273,8 млн. сомонӣ зиёд мебошад. Дурнамои ҷалби маблағҳо дар соли 2021 –ум 5475,1 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 ба маблағи 6121,7 млн. сомонӣ баҳодиҳӣ шудааст.

Нишондиҳандаҳои дурнамои мазкур дар раванди татбиқи амалии “Барномаи давлатии сармоягузориҳо барои солҳои 2016–2020” ва стратегияҳои рушди ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ, инчунин густариш ёфтани муносибатҳо бо дигар давлатҳои донор ва сармоягузори эҳтимоли таҷдиди назар карда мешавад.

Самтҳои асосии харочоти буҷети давлатӣ дар давраи миёнамуҳлат. Харочоти буҷети давлатӣ дар солҳои 2020 – 2022 барои нигоҳдории фаъолияти сохторҳои мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, татбиқи афзалиятҳо ва самтҳои нави сиёсати давлатӣ, ки дар паёмҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда шудаанд, инчунин иҷрои барномаҳои миллӣ ва дигар санадҳои меъёрии қабулшудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, равона гардидааст.

Дар лоиҳаи қисми хароҷоти бучети давлатӣ ба маблағгузори соҳаҳои иҷтимоию иқтисодии ҷумҳурӣ, аз ҷумла маблағгузори саривақтии соҳаҳои маориф, тандурустӣ, фарҳанг, ҳифзи иҷтимоии аҳоли, мақомоти идоракуни, нақлиёт, энергетика, кишоварзӣ ва мақомоти қудратии кишвар афзалият дода шудааст.

Бучети заминавӣ. Барои солҳои 2020 - 2022 мутобиқи талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи молияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон” дар ҳамкорӣ бо вазорату идораҳои ҷумҳурӣ, бучети заминавӣ аз рӯи соҳаҳо таҳия карда шуд.

Бучети заминавӣ нишондиҳандаи ҳисобӣ барои ташаккули бучет, ки самтҳои асосии хароҷот (нигоҳдории фаъолияти сохторҳои мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти давлатӣ), лоиҳа ва барномаҳо дар бар мегирад, ки маблағгузори онҳо дар солҳои гузашта шуруъ гардида, хароҷот барои афзалиятҳо ва самтҳои нави сиёсати давлатӣ ба онҳо дохил нестанд.

Дар соли 2020 ҳаҷми умумии хароҷоти бучети заминавӣ 24598,4 млн. сомониро ташкил медиҳад, ки он ба 28,2 фоизи ММД баробар мебошад. Нишондиҳандаи мазкур нисбат ба бучети тасдиқшудаи соли 2019 ба маблағи 433,2 млн. сомонӣ ё ба 2,0 фоиз зиёд мебошад.

Нишондиҳандаҳои асосии хароҷоти бучети давлатӣ дар давраи миёнамуҳлат. Ҳаҷми умумии хароҷоти бучети давлатӣ барои соли 2020 аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ ба маблағи 26150,0 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки нисбат ба Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ 29,9 фоизро ташкил дода, нисбат ба бучети давлатии соли 2019 ба маблағи 1984,9 млн. сомонӣ ё 8,2 фоиз зиёд мебошад.

Тамоюли зиёдшавии ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ дар солҳои минбаъда низ нигоҳ дошта шуда, афзоиши миёнасолонаи он 10,0 фоизро ташкил менамояд. Дар робита ба ин, дар соли 2021 ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ 28809,4 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 –ум 32168 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки мутаносибан ба 29,4 ва 29,6 фоизи ММД баробар мебошад.

Дар давраи миёнамуҳлат дар буҷети давлатӣ барои баланд бардоштани сатҳу сифати некӯаҳволии мардум диққати махсус дода шудааст. Дар сохтори хароҷоти буҷети давлатӣ барои соли 2020 барои пардохти музди меҳнати кормандони соҳаҳои буҷетӣ маблағи 5078,1 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки 19,4 фоизи ҳаҷми хароҷоти ҷориро ташкил медиҳад.

Маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ дар солҳои 2020 -2022 бо мақсади сохтмон ва барқарорсозии иншоотҳои муҳими давлатӣ, аз ҷумла иншоотҳои соҳаи энергетика, коммуналӣ ва соҳаҳои иҷтимоӣ равона гардидааст. Дар соли 2020 ҳаҷми умумии маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ 3810,4 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки нисбат ба соли 2019 - ум 4,1 фоиз ё 151,6 млн.сомонӣ зиёд мебошад.

Дар солҳои минбаъда низ маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ бо афзоиши миёнасолонаи 6,7 фоиз, аз ҷумла дар соли 2021 – ум 4182,7 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 –юм 4475,4 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст.

Хароҷоти буҷети давлатӣ аз рӯи гурӯҳбандии вазифавии буҷетӣ. Бахши ҳокимият ва идоракунии давлатӣ. Дар соли 2020 барои маблағгузориҳои соҳаи мақомоти ҳокимият ва идораи давлатӣ аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ 1376,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки ин нисбат ба соли 2019-ум 4,0 фоиз ё 53,1 млн. сомонӣ зиёд мебошад.

Барои рушди соҳаи мазкур дар соли 2020 аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ равона намудани 1136,2 млн. сомонӣ бо афзоиши 10,4 фоиз, маблағҳои махсуси ташкилоту муассисаҳои буҷетӣ 168,5 млн. сомонӣ ва аз ҳисоби маблағҳои лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ 71,9 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст.

Дар соли 2020 афзоиши фонди музди меҳнат дар ҳаҷми 6,1 млн. сомонӣ ё 1,5 фоиз аз ҳисоби зиёдшавии воҳидҳои кори мақомоти прокуратура, таъсиси мақомоти содиротӣ ва дигаргуншавии категорияҳои хизматчиёни давлатӣ, 18,6 млн. сомонӣ хароҷоти асосӣ ва 80,9 млн. сомонӣ ё 17,7 фоиз хароҷоти дигар аз ҳисоби пешбинӣ гардидани маблағи 80,0 млн. сомонӣ барои чорабиниҳои сиёсӣ (барӯйхатгирии аҳоли) дар назар дошта шудааст.

Барои маблағгузориҳои соҳаи мақомоти ҳокимият ва идораи давлатӣ дар соли 2021 маблағи 1460,6 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 маблағи 1642,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Маблағгузориҳои соҳаҳои иҷтимоӣ. Дар сохтори хароҷоти Буҷети давлатӣ соҳаҳои иҷтимоӣ бахши афзалиятнок ба ҳисоб рафта, дар соли 2020 барои маблағгузориҳои ин соҳаҳо аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузорӣ 11310,3 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки нисбат ба буҷети соли 2019-ум 726,3 млн. сомонӣ ё 6,9 фоиз зиёд мебошад. Хароҷоти соҳаҳои иҷтимоӣ 43,2 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ ва 11,2 фоизи ММД-ро ташкил менамояд.

Тамоюли афзоиши маблағгузориҳои соҳаҳои иҷтимоӣ дар солҳои минбаъда низ нигоҳ дошта шуда, дар соли 2021 равона намудани 12250,1 млн. сомонӣ ва 13529,7 млн. сомонӣ дар соли 2022 дар назар дошта шудааст, ки афзоиши миёнаи солони он зиёда аз 8,5 фоизро ташкил менамояд.

Соҳаи маориф. Дар соли 2020 ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи маориф 4713,1 млн. сомонӣ, аз ҷумла аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ 3702,7 млн. сомонӣ бо афзоиши 6,3 фоиз, маблағҳои махсуси ташкилоту муассисаҳои буҷетӣ 764,1 млн. сомонӣ ва лоиҳаҳои давлатии сармоягузорӣ бо афзоиши 34,6 фоиз дар ҳаҷми 246,3 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст. Ҳаҷми умумии хароҷоти соҳаи мазкур нисбат ба буҷети соли 2019 ба маблағи 308,2 млн. сомонӣ ё 7,0 фоиз зиёд мебошад.

Маблағгузори соҳаи маориф дар соли 2021 дар ҳаҷми 4953,3 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 ба маблағи 5303,4 млн. сомонӣ баҳодидӣ шудааст.

Дар таҳияи буҷети соҳаи маориф ба афзалиятҳои соҳавӣ, аз ҷумла рушди таҳсилоти томактабӣ, низоми такмили ихтисос ва мучаҳазонидани муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бо таҷҳизоти таълимӣ таваҷҷуҳи махсус дода шудааст.

Соҳаи тандурустӣ. Хароҷоти соҳаи тандурустӣ барои таъмини афзалиятҳои зерин, аз ҷумла пешгирӣ, ташҳис ва табобати саривақтии бемориҳои дилу рағҳо, амалӣ намудани маблағгузори сарикасии муассисаҳои кумаки аввалияи тиббию санитарӣ дар сатҳи миллӣ ва мустақам намудани базаи моддӣ-техникии муассисаҳои тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, пешбинӣ карда шудааст.

Дар ин робита, хароҷоти соҳа барои соли 2020 дар ҳаҷми 1795,9 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки нисбат ба буҷети соли 2019 ба маблағи 55,4 млн. сомонӣ ё 3,2 фоиз зиёд мебошад. Дар соли 2021 барои рушди соҳаи мазкур 2148,8 млн. сомонӣ ва соли 2022 маблағи 2555,9 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Соҳаи суғуртаи иҷтимоӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ. Маблағгузори соҳаи суғуртаи иҷтимоӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар соли

2020 ба маблағи 3913,5 млн. сомонӣ, дар соли 2021–ум 4315,4 млн. сомонӣ ва барои соли 2022 маблағи 4776,9 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он мутаносибан ба 4,5, 4,4 ва 4,4 фоизи ММД баробар буда, афзоиши миёнасолонаи он 9,6 фоизро ташкил менамояд.

Бучети суғуртаи иҷтимоӣ аз рӯи даромад ва хароҷот ба маблағи 3215,8 млн. сомонӣ муайян карда шудааст, ки нисбат ба бучети соли 2019 ба маблағи 201,6 млн. сомонӣ ё 6,7 фоиз зиёд мебошад.

Хароҷоти соҳаи мазкур аз рӯи афзалиятҳо барои таъмини саривактӣ нафақа ва кумакпулиҳо ба аҳоли, беҳтар намудани таъминоти аҳоли бо маҳсулоти протезию ортопедӣ ва ба роҳ мондани истехсоли ватании воситаҳои техникий тавонбахшӣ, мучаҳҳазгардонии муассисаҳои будубоши доимӣ (статсионарӣ) бо таҷҳизоти тавонбахшии тиббию иҷтимоӣ ва рушди заминаҳои иттилоотӣ ва таъмини дастрасии табақаҳои аҳолии осебпазир ба кумакҳои иҷтимоӣ равона гардидааст.

Соҳаи фарҳанг ва варзиш. Дар соли 2020 маблағгузори соҳаи фарҳанг ва варзиш бо дарназардошти афзалиятҳои соҳавӣ, аз ҷумла ҳифзи мероси таърихию фарҳангӣ ва ҳифзи мероси фарҳангии ғайримоддӣ халки тоҷик, рушди санъати театрӣ, санъати сирк дар ҷумҳурӣ татбиқи барномаҳои соҳаи варзиш, пешбинӣ гардидааст.

Бо дарназардошти афзалиятҳои соҳавӣ ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи фарҳанг ва варзиш ба маблағи 822,8 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки нисбат ба бучети соли 2019 ба маблағи 62,1 млн. сомонӣ ё 8,7 фоиз зиёд мебошад.

Афзоиши хароҷоти соҳа аз ҳисоби маблағҳои бучетӣ 2,5 фоизро ба маблағи 18,4 млн. сомонӣ ташкил медиҳад. Дар соли 2021 маблағгузори соҳаҳои мазкур 832,6 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 – ум 893,5 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Соҳаҳои воқеии иқтисодӣ. Ноил гардидан ба истиқлолияти энергетикӣ, раҳӣ аз бунбасти коммуникатсионӣ ва таъмини амнияти озуқаворӣ ҳадафҳои стратегии кишвар ба шумор рафта, дар ин робита дар соли 2020 ҳаҷми умумии хароҷоти соҳаҳои воқеии иқтисодӣ аз рӯи афзалиятҳои соҳа ташаккул ёфта, барои ин мақсад равона намудани 8292,3 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст. Ҳаҷми умумии хароҷоти соҳаҳои воқеии иқтисодӣ баробар ба 31,7 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатӣ ва 9,5 фоизи ММД баҳодидӣ шудааст.

Дурномаи маблағгузори соҳаҳои мазкур дар соли 2021 маблағи 10184,8 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 бошад 11510,6 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст.

Соҳаи хоҷагии манзилию коммуналӣ ва ҳифзи муҳити зист. Дар соли 2020 барои маблағгузори соҳаи хоҷагии манзилию коммуналӣ ва ҳифзи муҳити зист маблағи 1187,4 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки ин 1,3 фоизи ММД - ро ташкил намуда, нисбат ба соли 2019 ба маблағи 219,1 млн. сомонӣ зиёд мебошад. Зиёдшавии хароҷот аз ҳисоби маблағҳои буҷетӣ 6,4 фоизро ташкил медиҳад.

Афзоиши маблағгузори соҳаи мазкур дар солҳои оянда низ нигоҳ дошта шуда, дар соли 2021 ба маблағи 1315,3 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 бошад 1461,3 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст. Афзоиши хароҷоти соҳа асосан аз ҳисоби афзоиши нақшаи лоиҳаҳои сармоягузориҳои беруна дар ҳаҷми 182,5 млн. сомонӣ ё 65,1 фоиз ба нақша гирифта шудааст.

Дар давраи миёнамуҳлат хароҷоти соҳаи мазкур барои афзалиятҳои зерин, аз ҷумла таъмини чорабиниҳои коммуналӣ вобаста ба ободонии вилоят, шаҳру ноҳияҳо ва деҳот, беҳтар намудани таъминоти аҳолии ҷумҳурӣ бо оби тозаӣ нӯшокӣ, беҳтар намудани ҳифзи муҳити зист ва васеъ намудани ҳудуди майдонҳои чангалзор дар ҷумҳурӣ нигаронида шудааст.

Соҳаи сӯзишворию энергетикӣ. Соҳаи энергетика яке аз соҳаҳои афзалиятнок дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, барои таъмини истиқлолияти энергетикӣ ҳамасола аз Бюҷети давлатӣ маблағҳои зарурӣ пешбинӣ мегарданд.

Маблағгузори ин соҳа дар давраи миёнамуҳлат бо дарназардошти афзалиятҳои соҳавӣ таҳия гардида, ҳадди ниҳоии хароҷоти он дар соли 2020 аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ ба маблағи 3500,8 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки нисбат ба соли 2019-ум 14,7 фоиз ё 601,1 млн. сомонӣ кам мебошад.

Чунин ташаккул ёфтани ин нишондиҳанда аз анҷом ёфтани татбиқи лоиҳаи “Таҷдиди хати интиқоли барқи 500 кВт” дар ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ дар соли 2019 вобастагӣ дорад (доираи 500,0 млн сомонӣ). Маблағгузори соҳа дар соли 2021 дар ҳаҷми 5050,6 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 дар ҳаҷми 6236,7 млн. сомонӣ дар пешбинӣ шудааст.

Ҳангоми таҳияи ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи мазкур ба самтҳои зерин, аз ҷумла таъмини истиқлолияти энергетикӣ кишвар, сохтмон ва барқарорсозии нерӯгоҳҳо ва хатҳои баландшиддати барқӣ, инчунин ба роҳ мондани корҳои ҷустуҷӯӣ - геологӣ дар соҳаи нафту газ ва ангишт афзалият дода шудааст.

Соҳаи кишоварзӣ. Дар соли 2020 ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи кишоварзӣ ба маблағи 994,3 млн. сомонӣ, дар соли 2021 –ум 810,4 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 ба маблағи 1006,7 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

Мавриди таҳияи ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи кишоварзӣ афзалиятҳои соҳа ва зерсоҳаҳои он ба инобат гирифта шуда, маблағгузориҳо ҷиҳати пардохти фонди музди меҳнат ва қувваи барқи насосҳо ва пойгоҳҳои обкашии Агентии беҳдошти замин ва обёрӣ, чорабиниҳои муҳофизатии зироатҳои кишоварзӣ ва

боғу тоқзор аз касалиҳои зараррасон, рушди селекцияи растанӣ ва тухмипарварӣ, дастгирии барномаҳои соҳаи кишоварзӣ барои таъмини амнияти озукаворӣ, барқарор намудани қубурҳои баландфишори системаи ирригатсионӣ ва пойгоҳҳои обкашӣ бо техникаи лозима ва зарурӣ, гузаронидани корҳои мелиоративӣ ва заминсозӣ равона карда шудааст.

Соҳаи саноат ва сохтмон. Дар соли 2020 ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи саноат ва сохтмон ба маблағи 172,7 млн. сомонӣ, дар соли 2021 – ум 272,7 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 бошад ба маблағи 300,5 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

Аз маблағҳои пешбинигардида 111,4 млн. сомонӣ барои пешбурди фаъолияти истеҳсолии КМКДҚ «Тиллои Тоҷик» равона карда мешавад. Барои нигоҳдорӣ ва рушди инфрасохтори минтақаҳои озоди иқтисодии ҷумҳурӣ дар маҷмӯъ 6,5 млн. сомонӣ, аз он 500,0 ҳазор сомонӣ барои нигоҳдорӣ ва 6,0 млн. сомонӣ барои сохтмони асосӣ пешбинӣ шудааст.

Хароҷоти асосӣ барои сохтмони иншооти давлатии сохташаванда, аз ҷумла, минтақаҳои озоди иқтисодии ҷумҳурӣ дар ҳаҷми 57,9 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

Соҳаи нақлиёт ва коммуникатсия. Маблағгузориҳои соҳаи нақлиёт ва коммуникатсия бо назардошти афзалияти асосии соҳавӣ аз қабилӣ баровардани кишвар аз бунбасти коммуникатсионӣ таҳия гардидааст.

Ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳа дар соли 2020 аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳои маблағгузориҳои буҷетӣ ба 2385,2 млн. сомонӣ баробар гардида, дар соли 2021 – ум 2675,1 млн. сомонӣ, дар соли 2022 ба маблағи 2434,6 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Афзалиятҳои асоситарини соҳа дар давраи миёнамуҳлат ин, сохтмон, таъмиру барқарорсозӣ ва нигоҳдории роҳҳои

автомобилгарди ҷумхурӣ, барӯйхатгирӣ ва шаҳодатномакунонии роҳҳои автомобилгарди ҷумхурӣ, ҷорӣ намудани системаи интеллектуалии нақлиётӣ ва беҳтар намудани базаи моддию техникаи муассисаҳои роҳсозӣ ба ҳисоб меравад.

Маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ. Ҳаҷми базавии маблағгузориҳои мутамаркази буҷети давлатӣ дар соли 2020 аз рӯи соҳаҳо 3518,4 млн. сомонӣ ва ҳадди ниҳоии он дар ҳаҷми 3760,4 млн. сомонӣ баҳодиҳӣ шудааст.

Ҳаҷми умумии маблағҳои асосии мутамарказ дар соли 2020 – ум 3760,4 млн. сомонӣ, аз ҷумла аз ҳисоби буҷети ҷумхуриявӣ – 2934,6 млн. сомонӣ ва буҷетҳои маҳаллӣ 820,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки 4,3 фоизи ММД ва 14,4 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти буҷети давлатиро ташкил дода, нисбат ба нақшаи буҷети соли 2019 ба маблағи 101,6 млн. сомонӣ ё 2,8 фоиз зиёд мебошад.

Дурнамои маблағгузориҳои мутамаркази буҷети давлатӣ барои соли 2021 маблағи 4047,2 млн. сомонӣ ва барои соли 2022 маблағи 4359,4 млн. сомонӣ, асосан аз рӯи арзиши боқимондаи сохтмони иншоотҳои нотамоми гузаранда ва афзалият барои банақшагирии маблағгузориҳои иншоотҳои, ки сохтмонашон дар соли 2020 ба итмом расида, пурра ба истифода дода мешаванд, муайян карда шудааст.

Хизматрасонӣ ва идоракунии қарзи давлатӣ. Дар солҳои 2020-2022 барои дар сатҳи мӯътадил нигоҳ доштани қарзи давлатӣ ва хизматрасонӣ аз рӯи онҳо, маблағҳои зарурӣ пешбинӣ шудааст. Аз ҷумла, дар соли 2020 барои хизматрасонии қарзи дохилии давлатӣ аз ҳисоби хароҷоти ҷорӣ буҷети давлатӣ маблағи 141,7 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст, ки аз он пардохти фоизҳо 42,7 млн. сомонӣ ва пардохти қарзи асосӣ 99,0 млн. сомониро ташкил медиҳад.

Дар соли 2020 хизматрасонии қарзи дохилии давлатӣ ба маблағи 123,0 млн. сомонӣ ва 118,9 млн. сомонӣ дар соли 2021 пешбинӣ шудааст.

Дар соли 2020 дурнамои хизматрасонии қарзи берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи қурби пули миллӣ нисбати доллари ИМА ба нақша гирифта шуда, маблағи 2069,8 млн. сомонӣ, аз ҷумла пардохти қарзи асосӣ 1281,3 млн. сомонӣ ва пардохти фоизҳо аз рӯи онҳо 788,6 млн. сомонино ташкил медиҳад.

Бояд қайд намуд, ки пардохти фоизҳо аз рӯи хизматрасонии қарзи беруна ба маблағи 788,6 млн. сомонӣ ва 900,0 млн. сомонии қарзи асосии беруна аз ҳисоби буҷети ҷумҳуриявӣ таъмин карда мешавад, ки мутаносибан 27,0 млн. сомонӣ ва 310,0 млн. сомонӣ нисбат ба буҷети соли 2019 зиёд мебошад.

Дурнамои хизматрасонии қарзии берунаи давлатӣ дар соли 2021 ба маблағи 2256,2 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 ба маблағи 2405,2 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Касри буҷет. Дар соли 2020 касри ҷории Буҷети давлатӣ нисбат ба Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ 0,4 фоиз ё дар ҳаҷми 350,0 млн. сомонӣ пешбинӣ карда шудааст.

Дар баробари ин, касри васеи буҷети давлатӣ бо дарназардошти баргардонидани қарзи давлатӣ 790,0 млн. сомонӣ, аз ҷумла аз ҳисоби касри ҷорӣ 350,0 млн. сомонӣ, қарзи давлатии асосии берун аз тавозун 381,0 млн. сомонино ташкил дода, ба 0,9 банди фоизи Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ баробар мебошад.

Манбаи пардохти касри васеи берун аз тавозуни буҷети давлатӣ, яъне маблағи 381,0 млн. сомонӣ пурра муайян набуда, дар ин самт бояд ҳамкориҳо бо созмонҳои байналмилалӣ молиявӣ идома дода шавад.

Дар соли 2021 касри бучет 490,1 млн. сомонӣ ва дар соли 2022 бошад 543,9 млн. сомонӣ пешбинӣ шудааст, ки ин ба 0,5 фоизи Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ баробар мебошад.

Нишондиҳандаҳои мазкур пешакӣ буда, бо дарназардошти тағйир ёфтани вазъияти иқтисодию молиявӣ, ҳангоми таҳияи лоиҳаи Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2020 такмил дода шуда, аз нав пешниҳод карда мешаванд.